

היום נלמד בעזרת ה':

## עבודה זרה דף כ

(בעמוד הקודם)

**גמרא: מנהגי מילי:** הגמרא מבארת שהמקור לאיסור למכור קרקע לגוי הוא מהפסוק "וְלֹא תִחְנַם" דהיינו לא תיתן להם חנייה בקרקע.

**קושיא:** האי "לא תחנם" מיבעי ליה דהכי קאמר רחמנא לא תתן להם חן: הרי צריך כבר את הפסוק הזה ללמד שאסור לתת חן לגוי, דהיינו אסור לשבח גוי כגון לומר כמה הוא יפה. **תירוץ:** א"כ לימא קרא "לא תחנם", מאי "לא תחנם"? **שמע מינה תרתי:** אם הפסוק היה בא ללמד רק על חן היה צריך להיות כתוב "ולא תחנם" בכתוב מלא עם אות ו' מלשון 'חנייה' (= אל תחון אותם). ומכך שכתוב בכתוב חסר "וְלֹא תִחְנַם" אנו קוראים כאילו זה היה כתוב בניקוד פתח "וְלֹא תִחְנַם" דהיינו לא תתן להם 'חנייה' בקרקע.

**קושיא:** ואכתי מיבעי ליה, דהכי אמר רחמנא לא תתן להם מתנת של חנם: ועדיין הפסוק כבר נצרך ללמד על האיסור לתת מתנות לגויים. **תירוץ:** אם כן לימא קרא "לא תחנם", מאי "לא תחנם"? **שמע מינה כולו:** מכך שהמילה לא נכתבה כצורתה הנכונה לאף אחד משלושת הלימודים (כי היא לא נכתבה בחולם ולא בפתח ולא ביוד), אנו לומדים ממנה את שלושת הלימודים הללו.

**תניא נמי הכי:** וכך כתוב גם בבבליא הבאה שלומדים מפסוק זה את שלושת אופני האיסור. חנייה, חן, ומתנה.

\*

**ומתנת חנם גופה תנאי היא:** מה שאמרנו למעלה שבאיסור "לא תחנם" כלול גם לא לתת מתנה לגוי, דבר זה שנוי במחלוקת תנאים כדלהלן.

**דתניא לא תאכלו וכו':** נאמר "לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי". 'גר' היינו 'גר תושב' = גוי שקיבל על עצמו שבע מצוות בני

נח, מותר לו לגור בארץ ישראל, ואנו מצווים להחיותו ככתוב "גר ותושב וחי עימך". אבל מותר לו לאכול נבלות.

לכאורה בפסוק כתוב שלגר תושב מותר דוקא לתת את הנבלה, ולגוי מותר דוקא למכור אותה. ואכן זו דעת רבי יהודה. אבל לדעת רבי מאיר בין לגר תושב ובין לגוי מותר לתת או למכור. כי הפסוק נקרא בשני הכיוונים א. לגבי גר תושב – "לִגְר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ תִתֶּנָּה וְאָכְלָה אוּ מָכַר לִנְכְרִי".

קושיא על רבי יהודה: שפיר קאמר רבי מאיר: רבי מאיר ביאר היטב את שיטתו שהפסוק נקרא בשני הכיוונים. ור' יהודה יענה לך – אם כמו רבי מאיר היה צריך להיות כתוב "תתננה ואכלה ומכור", בלי "או". כי המילה "או" באה לחלק בין הנתינה למכירה, שהנתינה היא לגר והמכירה לגוי.

**ור"מ – ההוא לאקדומי וכו':** רבי מאיר עונה – המילה "או" באה ללמד שעיקר המצוה לתת את הנבלה לגר תושב, ורק אם אין גר תושב יכול למכור לגוי.

**ור' יהודה – כיון דגר וכו':** אין צורך ללימוד מיוחד שאם יש גר תושב הוא קודם לגוי וצריך לתת לו את הנבלה, כי הרי אתה מצווה להחיות גר תושב ולא גוי. ואם כן המילה "או" באה לחלק כנ"ל.

\*

## **למדנו בברייתא למעלה – דבר אחר "לא תחנם" לא תתן להם חן:**

**מסייע ליה לרב וכו'.**

קושיא על רב: **מיתיבי מעשה ברשב"ג וכו'.**

**ואף רבי עקיבא וכו':** טורנוסרופוס הרשע היה מתווכח עם רבי עקיבא בפני הקיסר, ורבי עקיבא תמיד היה מנצח אותו. ראתה אשתו של טורנוסרופוס שבעלה עצוב, אמרה לו תן לי רשות להכשיל אותו בזימה, כי 'אלוקיהם שלו אלו שונא זימה' וכך תנצח אותו. כשראה אותה רבי עקיבא הוא ירק, צחק, ובכה. שאלה אותו מה פשר הדבר? אמר לה רבי עקיבא ירקתי על כך שבאת מטיפה סרוחה. בכיתי על כך שהיופי שלך יתבלה בעפר. ולא רצה לגלות לה שצחק כי ראה ברוח הקודש שהיא

תתגייר והוא ישא אותה לאשה, עד שהיא הפצירה בו שיגלה לה. וכך היה שלאחר מות בעלה היא התגיירה והתחתנה עם רבי עקיבא. (ר"ן נדרים דף ב').

**תירוץ:** ורב אודויי הוא דקא מודה וכו': רב לא חולק שצריך להודות לה' על היופי של גויים, אלא הוא אמר שאסור לשבח את היופי של גויים.

**קושיא:** ולאסתכלי מי שרי וכו': האם מותר להסתכל על אשה? והרי כתוב בבבליא שאסור לאדם לגרום לעצמו הרהורי עבירה ולכן אסור להסתכל על נשים וכו'.

**ואפילו מלא עינים כמלאך המות:** אפילו אם יש לו תאוה חזקה לראות וכאילו יש לו הרבה עיניים, הוא חייב להתגבר ולא להסתכל (תוס' חכמי אנגליה).

**אמרו עליו על מלאך המות וכו':** האדם עצמו לא רואה את מלאך המות, אלא ה'מזל' שלו רואה אותו (ס' חסידים). וה'מרה' שמלאך המות הורג בה את האדם אלו העבירות של האדם (אפיקי ים).

**תירוץ:** קרן זוית הואי: רשב"ג ורבי עקיבא נתקלו באשה בהליכתם בסימטה בפנייה ימינה או שמאלה, כך שלא יכלו לראות קודם לכן שמתקרבת מולם אשה. ולאחר שהם ראו את יופיה הם הודו לה' על כך.

### **למדנו בבבליא למעלה - ולא בבגדי צבע [של] אשה:**

**א"ר יהודה אמר שמואל אפילו שטוחין על גבי כותל:** והאשה אינה לובשת אותם.

ורב פפא סייג את הדברים שמדובר דוקא כשמכיר את האשה שלובשת את הבגדים הללו. כי אז מראיית הבגדים יבוא להרהר באשה. (יש לציין שמדובר על 'בגדי צבעונים' כלומר בגדים שהאשה מתייפה בהם, אבל בגדים רגילים מותר. רש"י ד"ה בעתיקי).

**אמר רבא דיקא נמי:** כך גם מדויק מלשון הבבליא "ולא בבגדי צבע אשה" ולא כתוב 'בבגדי צבעונין'.

**אמר רב חסדא הני מילי בעתיקי:** כל זה דוקא בבגדים שהאשה כבר לבשה אותם והוא ראה אותה לובשת אותם, שאז כשהא יחזור ויראה את הבגדים עצמם הוא יזכר ביופיה של האשה. אבל בגדים חדשים שעדיין לא לבשה אותם, אין איסור

להסתכל בהם. והראייה, שאם לא תאמר כך איך אנחנו נותנים בגדים חדשים ל'אשפורי' = כובס המתקן בגדים חדשים? והרי אנחנו מכשילים אותו להסתכל על הבגדים!

**דחייה: ולטעמיך:** ולשיטתך רב חסדא, איך אמר רב יהודה שמותר להרביע בהמות זכר ונקבה מאותו המין (שאז אין בזה איסור כלאים)? והיינו להכניס את האיבר של הזכר לתוך האיבר של הנקבה כמכחול בשפופרת. והרי המרביע מסתכל, וכתוב בבבלייתא לעיל שאסור להסתכל על כך. אלא התשובה היא שהמרביע 'בעבודתו טרוד' והוא לא מהרהר בעבירה. ואם כן הוא הדין כאן הכובס טרוד בעבודתו.

**אמר מר ממנה מת:** הבריייתא אמרה למעלה שמלאך המות הורג את האדם על ידי 'מרה' שזורק לתוך פיו. לכאורה הבריייתא חולקת על אבואה דשמואל שאמר בשם מלאך המות - אם לא הייתי חושש לכבוד הבריות, הייתי חותך להם את הצוואר כמו בהמה.

**תירוצ:** **דלמא ההיא טיפה מחתכה להו לסימנין:** יתכן והטיפת מרה חותכת את ה'סימנים' של האדם (= קנה וושט).

**ממנה מסריח:** כך אמרה הבריייתא למעלה. ומכאן סיוע לדברי רבי חנינא בר כהנא וכו'.

\*

**תנו רבנן ונשמרת מכל דבר רע:** נאמר "וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע: כִּי יִהְיֶה כָּךְ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טְהוֹר מִקֶּרֶה לְיִלָּה". מכאן לומדים שלא ירהרר אדם ביום ויבוא לידי טומאת קרי בלילה (= הוצאת זרע).

**וחסידות גדולה מכולן שנאמר "אז דברת בחזון לחסידיך":** ולא כתוב 'ליראיך' או 'לענויך'. (יש גירסאות ש'חסידות' היא המעלה האחרונה. וזו הגרסה הנכונה, כי הבריייתא אומרת שהיא הגדולה מכולן. מהרש"א).

**ופליגא דרבי יהושע בן לוי:** רבי פנחס בן יאיר חולק על רבי יהושע בן לוי שאמר ענוה גדולה מכולן.

\*

**למדנו במשנה - אין מוכרין להן וכו': לדעת ת"ק** מותר למכור עץ לגוי רק לאחר שהוא כבר נקצץ, אבל אסור למכור על מנת שהגוי יקצוץ את העץ, כי יש לחשוש שלבסוף הוא לא יקצוץ. אבל **לדעת ר' יהודה** מותר למכור על מנת לקצוץ.

**תנו רבנן:** הברייטא מביאה את מחלוקת רבי מאיר (הלא הוא ת"ק) ורבי יהודה בשלושה דברים. אילן, שחת (= תבואה שעדיין לא גדלו בה הגרעינים, והיא ראויה למאכל בהמה), קמה (= תבואה בשלה המוכנה לקצירה).

**וצריכא:** הגמרא מבארת שהברייטא היתה צריכה להשמיע לנו את שלושת האופנים הללו, כי לא היה ניתן ללומדם זה מזה.

אם היתה כתובה המחלוקת רק באילן, היינו חשובים שדוקא שם רבי מאיר סובר שאסור למכור לגוי על מנת לקצוץ. כי אין לגוי שום הפסד אם הוא ישאיר את העץ בקרקע, ולכן יש לחשוש שהוא לא יקצוץ אותו ויעבור היהודי על איסור "לא תחנם". אבל בקמה שאם הוא ישאיר אותה בקרקע היא תתקלקל, הוא מודה לרבי יהודה שמותר למכור על מנת לקצוץ. קמ"ל שגם בקמה הוא חולק.

ואם היו כתובים שני המקרים הללו של אילן וקמה, היינו חושבים שדוקא בהם סובר רבי יהודה שמותר למכור על מנת לקצוץ. כי לא רואים בעיניים שיש שבח באילן אם משאירים אותו מחובר לקרקע, (ובקמה אדרבא היא מתקלקלת). אבל בשחת שכאשר משאירים אותה מחוברת לקרקע רואים בעיניים שהיא משכיחה, מודה רבי יהודה שאסור למכור, כי הגוי ישאיר אותה מחוברת כדי להשביח אותה. קמ"ל שגם בזה הוא חולק.

ואם היה כתוב רק שחת, היינו חושבים שדוקא בזה רבי מאיר סובר שאסור למכור על מנת לקצוץ מהטעם הנ"ל, אבל באילן וקמה הוא מודה לרבי יהודה שמותר. קמ"ל.

**איבעיא להו:** לדעת רבי יהודה האם מותר למכור לגוי בהמה גסה (האסורה למכירה לגוי באופן רגיל) על מנת שהגוי ישחוט אותה?

הספק הוא - האם דוקא בעץ שחת וקמה התיר רבי יהודה, בגלל שהם לא נמצאים ברשות הגוי אלא בקרקע של המוכר היהודי, ולכן הגוי לא יכול להשהות את

הקציצה שלהם כי היהודי לא יאפשר לו. אבל בהמה שנמצאת ברשותו של הגוי לאחר הקנייה, יש לחשוש שהוא ישהה אותה ולא ישחוט אותה. או שאין חילוק.